

Nader onderzoek ecologie

Doctor Jan Ingen

Houszplein 2, Breda

Arnhem, 12 oktober 2017

Colofon

Titel	: Nader onderzoek ecologie
Subtitel	: Doctor Jan Ingen Houszplein 2, Breda
Projectnummer	: 17.082
Datum	: 12 oktober 2017
Veldonderzoek	: T. Kooij, S. Nelissen
Auteur(s)	: S. Nelissen
Goedgekeurd door	: T. Kooij
Opdrachtgever	: Vrijborg
Contactpersoon	: Dhr. M. Tiggeloven

Bezoekadres : Tivolilaan 205
 Postbus : 2
 Postcode : 6800 AA Arnhem
 Telefoon : 026-8454583

info@ekoza.nl
 www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Soorten	5
3. Gebiedsbeschrijving	8
3.1 Gebiedsbeschrijving	8
3.2 Voorgenomen ingreep	9
4. Onderzoeksmethode	10
4.1 Gierzwaluwen	10
4.2 Vleermuizen	10
4.3 Uitwerking en rapportage	11
5. Resultaten	12
5.1 Gierzwaluwen	12
5.2 Vleermuizen	12
6. Conclusies	14
6.1 Gierzwaluwen	14
6.2 Vleermuizen	14
Bronnen	15
Literatuur	15
Websites	15

1. Inleiding

Op de locatie Doctor Jan Ingen Houszplein 2 te Breda wordt een omgevingsvergunning voor de herbestemming van de voormalige kweekschool, de bestaande gymzaal en het terrein aangevraagd. De omgevingsvergunning wordt aangevraagd om in de bebouwing appartementen en op het terrein parkeerplaatsen te realiseren.

Bij het realiseren van de appartementen zal rekening gehouden moeten worden met beschermde soorten. Om te bepalen of beschermde soorten aanwezig zijn en gebruik maken van de woningen is onderzoek noodzakelijk. Het gaat hierbij om gierzwaluwen en vleermuizen.

Indien gierzwaluwen en/of vleermuizen voorkomen zullen de effecten van de werkzaamheden op deze soorten beoordeeld worden. Als er negatieve effecten te verwachten zijn, dient bepaald te worden of een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een korte beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag komt bij de provincies te liggen. De Rijksoverheid blijft verantwoordelijk voor handelingen en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk, zoals hoofdwegen, spoorwegen, hoofdvaarwegen, waterkeringen, militaire terreinen, gastransportnet, hoogspanningsleidingen, delfstoffen, kustlijn, bepaalde visserij etc.

De Wet natuurbescherming is gericht op de bescherming van:

- Natura 2000-gebieden
- Soorten
- Houtopstanden

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op soorten, in dit geval gierzwaluwen en vleermuizen. In dit hoofdstuk zal daarom ook alleen de soortenbescherming besproken worden.

2.1 Soorten

Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren.

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes

- soorten van de Vogelrichtlijn
- soorten van de Habitatrichtlijn
- overige soorten

Vogelrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Ingevolge artikel 3.1 is het verboden om:

1. Opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. Opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. Eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. Opzettelijk vogels te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Habitatrichtlijn vallen soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn. In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.5 (Bern bijl. II, Bonn bijl. I) verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Opzettelijk dieren te verstoren;
3. Opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.6 (Bern bijl. I en II, Bonn bijl. I) verboden om dieren of planten te verkopen, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden, tenzij het gaat om gefokte of gekweekte dieren of planten.

Andere soorten

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen soorten waarvan er geen Europese verplichting tot bescherming is. Dit zijn soorten die vanuit nationaal belang extra bescherming behoeven.

De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. In dit geval gaat het om de provincie Utrecht.

Ingevolge artikel 3.10 is het verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Artikel 1.11 Wnb voorziet in een algemene verplichting voor een ieder om voldoende zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het betreft bovendien niet alleen dieren en planten van soorten waarvoor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn specifieke beschermingsmaatregelen eisen, maar alle in het wild levende dieren en planten.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de bescherming van dieren en planten van soorten waarvoor geen specifiek beschermingsregime geldt op grond van hoofdstuk 3, heeft de zorgplicht zelfstandig betekenis. Op grond van de zorgplichtbepaling moeten schadelijke handelingen in beginsel achterwege worden gelaten dan wel moeten maatregelen worden genomen om schadelijke gevolgen (zoveel mogelijk) te voorkomen.

Jaarrond beschermde nesten

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

Categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied betreft de voormalige kweekschool, de bestaande gymzaal en het terrein te Breda. Momenteel bevindt de opleiding MBO Toerisme/Recreatie en de opleiding Fotografie zich in het gebouw. Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van Breda. In Figuur 1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied.

Het plangebied bestaat uit een gebouw met aan de achterkant een kapel en een gebouw dat momenteel als gymzaal in gebruik is. De bebouwing heeft een bakstenen muur en dakpannen daken. Verder is er dakgootomlijsting aanwezig. Er zijn luchtroosters aanwezig voor ontluchting van de spouwmuur. De tuin bestaat uit grotendeels verharding en een aantal bomen begroeid met klimop. Figuur 2 geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 2. Impressie van het plangebied.

3.2 Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens appartementen te realiseren in de voormalige kweekschool en huidige gymzaal en parkeerterrein te realiseren op het huidige terrein. Hiervoor wordt de bebouwing gerenoveerd.

4. Onderzoeksmethode

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Nesten van huismussen en gierzwaluwen zijn jaarrond beschermd (categorie 2). Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten die onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage II van het Verdrag van Bern vallen.

4.1 Gierzwaluwen

Gierzwaluwen broeden in gebouwen en hebben maar een kleine opening nodig om hun nest te maken. Dat gebeurt vaak onder verschoven dakpannen, spleten in de muur, onder opgelichte loodslabben of onder dakgoten. Gierzwaluwen zijn erg plaatstrouw en blijven naar het zelfde nest terugkeren zolang ze leven. Meestal broeden er meerdere paren bij elkaar en vormen kolonies. Vanaf eind april komen de gierzwaluwen weer terug uit Afrika en gaan ze in Nederland broeden. In augustus trekken ze weer weg.

Inventarisatie

Vanaf eind april tot en met half juli kunnen de gierzwaluwen geïnventariseerd worden, waarbij tussen 1 juni en half juli de meest geschikte periode is. Bij gunstige weersomstandigheden (droog, niet te koud, weinig wind) is op drie dagen (15 juni en 4 en 15 juli 2017) onderzocht of er gierzwaluwen in het plangebied nestelen. Opgelichte loodslabben, verschoven dakpannen, spleten in de muur of kleine openingen tussen de afvoer en de goot bieden mogelijkheden voor nestelplaatsen voor gierzwaluwen. Deze plaatsen zijn vrijwel altijd 3 meter en hoger vanaf de grond te vinden.

Dunne poepstreepjes op de muur kan een indicatie van een nest zijn.

4.2 Vleermuizen

De vleermuizen kunnen over het algemeen worden ingedeeld in gebouwbewonende en boombewonende soorten, gedurende het jaar kan hier een verschuiving in plaatsvinden. Soorten die kunnen worden aangemerkt als gebouwbewoners zijn onder andere de laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis. Deze soorten verblijven meestal in de spouwmuur van woonhuizen. Soorten die kunnen worden aangemerkt als boombewoners zijn de rosse vleermuis en de watervleermuis. Deze soorten verblijven meestal in verlaten spechtenholten of in holten die zijn ontstaan door rotting na het afbreken van een tak.

In de winter maken vleermuizen van meerdere objecten gebruik die als verblijfplaatsen kunnen dienen, deze plekken moeten koel en vorstvrij zijn. De watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis overwinteren in mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. De laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis leven hierbij meestal in groepen (kolonies) in de spouwmuren van gebouwen. Een soort als gewone grootoorvleermuis heeft een voorkeur voor grote open ruimtes zoals een kerkzolder. De kolonies van de watervleermuis en de rosse vleermuis zijn tijdens de kraamtijd vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of holen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn.

Inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens het protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop.

Het veldwerk is te voet uitgevoerd. Voor de inventarisatie van de vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersen D240x) en batdetector met een ingebouwd opnameapparaat (Batlogger M).

De veldbezoeken zijn uitgevoerd bij goed vleermuisweer: weinig wind, geen regen en een temperatuur van boven de 10 graden Celsius.

Het onderzoek naar verblijfplaatsen is uitgevoerd door middel van 5 veldbezoeken. De onderzoeken in mei tot en met juli zijn gericht op het vinden van kraam- en zomerverblijfplaatsen. De onderzoeken die in augustus en september zijn uitgevoerd zijn gericht op het opsporen van paarverblijfplaatsen.

In Tabel 1 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden.

bezoek	datum	tijd	weersomstandigheden
1	15-6-2017	21:00-0:00	licht bewolkt, wind 3-4 Bft, 19-20°C
2	6-7-2017	3:30-5:35	helder, wind 2 Bft, 13-14°C
3	15-7-2017	21:00-0:00	helder, wind 2-3 Bft, 14-17°C
4	28-8-2017	23:30-1:30	sluierbewolking, wind 1-2 Bft, 20°C
5	25-9-2017	22:25-0:30	licht bewolkt, wind 2-3 Bft, 14°C

Naast dit onderzoek zijn de aanwezige zolders van de voormalige kweekschool onderzocht op aanwezigheid van (sporen van) vleermuizen. Er wordt voornamelijk gekeken naar uitwerpselen van vleermuizen. Dit bezoek heeft plaatsgevonden op 6 september 2017.

4.3 Uitwerking en rapportage

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn.

5. Resultaten

5.1 Gierzwaluwen

Bij alle veldbezoeken vloog een groep van ongeveer 20 – 50 gierzwaluwen boven de wijk waar het plangebied binnen valt. In het plangebied zijn geen nestlocaties van gierzwaluwen vastgesteld. Buiten het plangebied gieren de gierzwaluwen bij de kopse kanten van huizen. In de woningen rondom het gebouw nestelen de gierzwaluwen, maar in het plangebied zelf niet.

Effectenbeoordeling

De voorgenomen werkzaamheden hebben geen negatief effect op gierzwaluwen, omdat er geen nestlocaties in de te verbouwen bebouwing aanwezig zijn.

5.2 Vleermuizen

In de kraamperiode zijn enkele foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Daarnaast zijn nog enkele passerende rosse vleermuizen en één ruige dwergvleermuis waargenomen. De bomenlanen langs de straat worden gebruikt om te foerageren en te passeren. Bij de Oranjeboomstraat 2B zijn twee muur-aantikkende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Dit gedrag wijst op een verblijfplaats in de bebouwing. Dit is een zomerverblijfplaats (Figuur 3).

Tijdens de paarperiode zijn 2 paarterritoria van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Eén paarterritorium bevindt zich nabij de zomerverblijfplaats in het gebouw aan de Oranjeboomstraat 2B. Het andere paarterritorium bevindt zich rondom het huizenblok aan de Vestkant 123-127. Gewone dwergvleermuizen brengen hun sociale roep meestal vliegend ten gehore en niet vanuit hun verblijfplaats, maar blijven meestal binnen een straal van 200 meter van de verblijfplaats. Ook in deze periode zijn enkele foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen en een passerende laatvlieger en ruige dwergvleermuis waargenomen. In Figuur 3 zijn de paarterritoria weergegeven waar de gewone dwergvleermuis zijn sociale roep ten gehore bracht.

Figuur 3. Zomerverblijfplaats (groene punt) en paarterritoria (blauwe cirkels) gewone dwergvleermuis.

Op de zolders zijn geen (sporen van) vleermuizen aangetroffen. Figuur 4 geeft een impressie van de zolder boven de kapel en boven de zijleugel.

Figuur 4. Impressie zolders bebouwing aan Doctor Jan Ingen Houszplein 2.

Effectenbeoordeling

De gevonden zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis is aan de Oranjeboomstraat 2B, dus bevindt zich niet in de te verbouwen bebouwing aan Doctor Jan Ingen Houszplein 2. Een van de paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis is gelijk aan de zomerverblijfplaats in de bebouwing aan de Oranjeboomstraat 2B. De andere paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis bevindt zich in het huizenblok aan de Vestkant 123-127. De paarverblijfplaatsen bevinden zich ook niet binnen het plangebied. Aangezien de bebouwing met verblijfplaatsen vrijstaand is van het gebouw aan de Doctor Jan Ingen Houszplein 2, is een negatief effect van de verbouwing op de zomerverblijfplaats en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in nabij gelegen gebouwen uitgesloten.

6. Conclusies

De Wet natuurbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is van belang, maar ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor iedereen en voor alle planten en dieren, beschermd of niet. Bij beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

6.1 Gierzwaluwen

Er zijn geen gierzwaluwnesten in het plangebied vastgesteld. De verbouwing van het gebouw heeft geen negatief effect op de gierzwaluw en een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.2 Vleermuizen

De werkzaamheden hebben geen effect op de gevonden zomerverblijfplaats en 2 paarverblijfplaatsen in de nabij gelegen bebouwing, omdat deze panden vrijstaand van elkaar zijn. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

Bronnen

Literatuur

- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Gewone grootvleermuis *Plecotus auritus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Watervleermuis *Myotis daubentonii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.

Websites

- www.google.nl/maps